

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

*Методичні рекомендації та настанови
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 052 Політологія*

*Затверджено на засіданні кафедри
Міжнародної комунікації та політології.
Протокол № 1 від 29.08.2025*

Хмельницький 2025

Кваліфікаційна робота : методичні рекомендації та настанови для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 052 Політологія / Ю. Земський, О. Заславська, Ю. Мудрик, О. Посвістак, В. Третько. Хмельницький : ХНУ, 2025. 40 с.

Укладачі: д. іст. н., проф. Юрій ЗЕМСЬКИЙ

к. політ. н., доц. Ольга ЗАСЛАВСЬКА

к. політ. н., доц. Юрій МУДРИК

д. психол. н., проф. Олеся ПОСВІСТАК

д. пед. н., проф. Віталій ТРЕТЬКО

Відповідальний за випуск: Ольга ЗАСЛАВСЬКА, к. політ. н., доц.

ВСТУП

Методична розробка призначена для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня, спеціальності 052 Політологія, які навчаються за освітньо-професійною програмою (ОПП) «Політологія», що реалізується у Хмельницькому національному університеті.

Відповідно до ОПП «Політологія», формою атестації випускників ОПП є публічний захист кваліфікаційної роботи. Видом кваліфікаційної роботи, яку виконують здобувачі вищої освіти, є дипломна робота.

Кваліфікаційна робота – це самостійне наукове дослідження, виконане з метою публічного захисту задля визнання набутого рівня фахової підготовки. Отже, її виконання і захист перед екзаменаційною комісією є перевіркою підготовки випускника щодо набутих здібностей самостійного аналізу інформації, розробки необхідних рішень для розв’язання проблем у сфері професійної діяльності за обраною спеціальністю.

Здобувач кваліфікаційного рівня «магістр», під час виконання та захисту магістерської роботи повинен продемонструвати весь комплекс знань та практичних навичок, отриманих під час навчання. Водночас, кваліфікаційна магістерська робота є підтвердженням набуття особою певних фахових компетентностей та оволодіння вміннями і навичками, необхідними для подальшої професійної діяльності. Зокрема, виконання кваліфікаційної роботи забезпечує формування інтегральної компетентності (ІК), загальних (ЗК) і фахових (ФК) компетентностей за спеціальністю 052 Політологія, передбачених ОПП «Політологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти (<https://khmnu.edu.ua/052-pol-m-op/>), а саме:

Інтегральну компетентність (ІК): Здатність розв’язувати складні задачі і проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру у політичній сфері, що характеризуються невизначеністю умов і вимог, із застосуванням фахових досліджень та/або здійснення інновацій.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК02. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК03. Здатність розробляти проєкти та управляти ними.

ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК05. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями

ЗК06 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК07. Вміння виявляти, ставити та розв’язувати проблеми.

ЗК08. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Фахові компетентності (ФК):

ФК01. Усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

ФК02. Спроможність здійснювати фахову педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти

ФК03. Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

ФК04. Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

ФК05. Спроможність комплексно використовувати нормативну та емпіричну політичну теорію, методологію політичних досліджень та прикладного політичного аналізу.

ФК06. Здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

ФК07. Спроможність ефективно виконувати політикоорганізаційні, експертно-аналітичні та консультатійні функції на національному та міжнародному рівні.

Компетентності, визначені освітньою програмою:

ФК08. Здатність критично осмислювати можливості і виклики глобальної демократії та відмінності світоглядного мислення соціальних спільнот різних цивілізаційних локацій, а також особливості і еволюції формування політичних цінностей у різних типах політичних режимів на національному, регіональному та глобальному рівнях.

ФК09. Здатність впроваджувати принципи та інструменти е-демократії на основі програм і проєктів інститутів громадянського суспільства та держави задля інтенсифікації демократичних процесів, для забезпечення більш ефективного і прозорого процесу прийняття рішень на національному та місцевому рівнях.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН01. Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту.

ПРН02. Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної

діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.

ПРН03. Вільно спілкуватись усно і письмово українською та англійською мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в сфері політології.

ПРН04. Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень.

ПРН05. Планувати, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт відповідно до встановлених вимог

ПРН06. Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

ПРН07. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері політики, політології та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності.

ПРН08. Розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти у сфері політології та з дотичних до неї міждисциплінарних напрямів з урахуванням методологічних, економічних, соціальних, правових та етичних аспектів.

Програмні результати, визначені освітньою програмою

ПРН09. Аналізувати й комплексно оцінювати функціонування публічної політики, політичних інститутів і процесів на національному, регіональному та глобальному рівнях з урахуванням особливостей політичного мислення соціальних спільнот різних цивілізаційних локацій.

ПРН10. Застосовувати навички з концептуалізації, розробки та реалізації ініціатив електронної демократії для посилення залучення громадян на всіх рівнях до публічного життя і, як результат, формування партисипативного стилю управління.

Кваліфікаційна робота має бути виконана із дотриманням правил академічної доброчесності, тобто бути самостійним, оригінальним, авторським дослідженням, розкривати важливу теоретичну або практично-прикладну проблему в царині політологічних досліджень, бути логічно, доказово та аргументовано вибудованою, й містити всебічний аналіз досліджуваної проблеми, обґрунтовані пропозиції, оперті на фактичних і конкретних матеріалах; бути належно оформленою; мати всі супровідні

документи; бути виконаною і поданою на випускову кафедру в термін, передбачений графіком освітнього процесу.

Кваліфікаційна магістерська робота передбачає, що здобувач вищої освіти магістерського рівня підготує та прилюдно захистить (тобто, особисто презентує та відповість на усі поставлені питання) дослідження певних важливих сучасних (або тих, що мали місце в минулому) проблем в сфері політології та політики глобально-світового, європейського, національного або місцевого рівнів.

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Мета і завдання кваліфікаційної роботи

Написання кваліфікаційної магістерської роботи має важливе значення в освітньому процесі. Вона дозволяє максимально об'єктивно оцінити сумарні знання, вміння і навички здобувача, отримані за роки навчання. Її кваліфікаційне значення як наукової роботи визначається в першу чергу тим, якою мірою здобувач навчився самостійно здійснювати науково-дослідну діяльність на всіх її етапах – від планування наукового дослідження, його організаційно-методичної підготовки і виконання (з визначенням узагальнюючих висновків і положень, за підсумками проведеної роботи), до не менш важливого кінцевого етапу – представлення результатів у вигляді презентації змісту праці та її захисту, у формі відповідей на питання. Зауважимо, що кваліфікаційна робота має відповідати ряду вимог, що висуваються до наукових робіт. обов'язковими критеріями в цьому сенсі є новизна, обґрунтованість рекомендацій, пропозицій і висновків, наукова етика (тобто, дотримання правил академічної доброчесності), системність і методична впорядкованість, об'єктивність результатів тощо.

Отже, метою виконання кваліфікаційної роботи є систематизація й закріплення набутих теоретичних і практичних знань та навичок за спеціальністю 052 Політологія та формування умінь застосовувати їх під час виконання професійних обов'язків; а водночас, розширення та розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою розв'язання комплексу завдань, спрямованих на розкриття певної фахової проблеми.

Задля досягнення вказаної мети здобувач має послідовно виконати наступні завдання:

- обрати тему магістерської роботи (бажано при цьому керуватися власною зацікавленістю проблемою, яку доведеться розв'язувати, а також враховувати ступінь її актуальності);
- сформувати джерельну базу дослідження, тобто зібрати максимально широкий перелік наукової літератури та документального матеріалу, що розкривають проблему, яку доведеться розв'язувати;
- сформулювати об'єкт, предмет і мету дослідження, визначити структуру дослідження та відповідні дослідницькі завдання, скласти попередній короткий план-конспект майбутнього дослідження, а також загальний часовий план його реалізації;
- керуючись планом, розв'язати дослідницькі завдання, у ході написання окремих підрозділів та розділів кваліфікаційної магістерської роботи;
- написати узагальнені висновки кваліфікаційної роботи;

– написати підсумковий текст вступної частини кваліфікаційної роботи, уточнивши формулювання дослідницьких завдань та додавши визначення застосованих методів дослідження та практичного значення дослідження;

– підготувати презентаційну слайд-галерею та презентаційний виступ, за темою виконаної роботи, і на завершення – захистити перед Екзаменаційною комісією кваліфікаційну магістерську роботу, відповідаючи на питання, за темою виконаної роботи.

Головними вимогами до магістерської роботи є цільова спрямованість, чітка структура, логічна послідовність викладу матеріалу, належна глибина дослідження і повнота висвітлення питань, переконливість аргументації, точність формулювань, конкретність викладу результатів роботи, доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій, грамотне оформлення тощо. У роботі не повинно бути переписаних із підручників положень і формулювань (можливі лише посилання на них).

Якість підготовки кваліфікаційної магістерської роботи якнайкраще демонструє вміння здобувача:

– використовувати набуті в ході навчання теоретичні знання і практичні навички для вирішення певної фахової проблеми;

– опрацьовувати наукову літературу та інформацію з документальних матеріалів;

– узагальнювати зібраний матеріал та застосовувати сучасну методику наукових досліджень під час вирішення визначеної проблеми;

– обґрунтовано використовувати статистичний та графічний матеріал;

– самостійно розробляти оптимальні рішення за сучасними умовами, у тому числі зі застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення.

Допуск до захисту кваліфікаційних магістерських робіт отримують здобувачі, які виконали всі вимоги навчального плану, пройшли і захистили педагогічну й переддипломну практику, подали на кафедру в установлений термін завершену роботу та отримали на неї позитивні відгуки.

1.2 Організація праці над виконанням кваліфікаційної роботи

Організація і контроль за ходом підготовки та захисту кваліфікаційних робіт покладено на завідувача випускової кафедри. Їхня тематика зорієнтована на теоретичні та прикладні проблеми, розкриття яких вимагає опрацювання широкого різноманіття джерел інформації.

Теми кваліфікаційних робіт розглядаються та ухвалюються на засіданні кафедри та затверджуються наказом ректора. Керівниками цих робіт призначаються досвідчені науково-педагогічні працівники, професори, доценти, старші викладачі випускової кафедри, а також провідні спеціалісти

відповідної галузі з інституцій, установ, науково-дослідних підрозділів, освітніх закладів тощо, за їхньою згодою.

Затверджені завідувачем випускової кафедри завдання до виконання кваліфікаційної роботи здобувач отримує впродовж кількох днів після ухвалення кафедрою теми роботи. За вчасну підготовку цих завдань відповідає науковий керівник кваліфікаційної роботи.

За підсумками заслуховування на засіданні кафедри проміжних результатів магістерських робіт, кафедра визначає рецензентів цих робіт, із залученням співробітників інших кафедр університету або закладів чи установ, що провадять діяльність подібного фахового спрямування. Рецензенти призначаються зі складу досвідчених науково-педагогічних працівників або наукових співробітників університету та спеціалістів зовнішніх організацій, фахова кваліфікація котрих відповідає спеціальності здобувача. Бажаним є призначення рецензентом певної роботи спеціаліста тієї зовнішньої організації, де магістрант-дослідник проходив переддипломну практику, стажування, або де планується його працевлаштування.

Здобувач повинен регулярно, не рідше одного разу на два тижні, відповідно до календарного плану, зустрічатися з керівником для інформування про стан виконання роботи, а також задля отримання настановних консультацій.

Попередній передзахист роботи на кафедрі проводиться не пізніше ніж за два тижні до захисту. Упродовж одного тижня після успішного передзахисту на кафедрі, здобувач подає оформлену за вимогами роботу та відгук керівника роботи на кафедру, отримує від завідувача кафедри направлення на рецензування і передає роботу рецензенту; пише заяву про згоду на обробку тексту роботи в системі виявлення збігів (ідентичності, схожості) та згоду на збереження роботи в репозитарії університету і розміщення на сайті; надсилає електронну версію роботи на перевірку щодо наявності текстових запозичень відповідальному від кафедри за перевірку на плагіат і для розміщення електронної версії роботи в репозитарії й на сайті університету.

Завідувач кафедри забезпечує дотримання процедури перевірки текстів кваліфікаційних робіт на відсутність плагіату. У разі виявлення критичного рівня плагіату, робота до захисту не допускається.

Рецензент не пізніше ніж за три робочі дні до захисту повертає прорецензовану роботу і рецензію на випускову кафедру, де здобувач має змогу ознайомитися з її змістом.

Послідовність виконання кваліфікаційної роботи доцільно організувати у вигляді наступних етапів:

1. Вибір теми та її затвердження.
2. Визначення об'єкта і предмета дослідження.

3. Постановка мети та завдань дослідження, вибір методів дослідження.
4. Опрацювання тематичної літератури та інформаційних джерел, збирання фактичного матеріалу під час переддипломної практики.
5. Написання Вступної частини кваліфікаційної роботи, із висуненням гіпотези щодо розв'язання проблеми дослідження.
6. Написання підрозділів і розділів Основної частини дослідження
7. Обговорення із керівником та фахівцями галузі перших результатів кваліфікаційної роботи (апробація).
8. Формулювання початкових висновків та узагальнення отриманих результатів.
9. Написання першого повного варіанта тексту кваліфікаційної роботи та подання його керівнику.
10. Усунення недоліків, вказаних керівником роботи та підготовка остаточного варіанта повного тексту.
11. Оформлення кваліфікаційної роботи відповідно до вимог.
12. Отримання відгуку наукового керівника.
13. Проходження нормоконтролю.
14. Перевірка на плагіат.
15. Рецензування кваліфікаційної роботи.
16. Підготовка доповіді та презентації результатів кваліфікаційної роботи для захисту.
17. Публічний захист кваліфікаційної роботи.

1.3 Тематика кваліфікаційних робіт

Відповідно до освітньо-професійної програми «Політологія», спеціальності 052 Політологія, здобувач вищої освіти виконує та захищає перед ЕК кваліфікаційну магістерську роботу, яка передбачає проведення аналізу (дослідження процесів, явищ та подій) актуальних проблем сучасного стану, або подій чи прецедентів з минулого у сфері політики як глобально-світового, європейського, так і національного або місцевого рівнів, а також проблем політології та дослідження політичних систем.

Надзвичайно важливим для успішного написання роботи є вдалий вибір теми дослідження. Від цього залежить якість і ефективність майбутньої праці. При виборі теми варто зважити на такі аспекти, як широта і масштабність обраної для дослідження тематики, а також очікуваний вплив низки об'єктивних і суб'єктивних факторів. Слід пам'ятати, що надто широка проблема наукового дослідження може бути ускладнена неможливістю зібрати достатній обсяг фактичного матеріалу у джерелах та науковій літературі, а обмеженість джерельної бази негативно позначається на результатах наукової праці.

Також слід зважувати й на суб'єктивні фактори, як то середовище, у якому працює дослідник, його індивідуальні риси: досвід, уподобання певної наукової школи (або певної методології досліджень), сфера особистих інтересів та попередніх наукових напрацювань (як то курсові роботи, реферати тощо), дослідницькі нахили, працездатність, відданість обраній тематиці, старанність тощо.

Отож, тема наукового дослідження не повинна бути «заширока» або «завузька». За перших обставин здобувач просто загубиться у надто значному обсязі інформації (або навпаки, не зможе зібрати необхідний обсяг інформації). У другому випадку – зустрінеться зі складнощами підготовки роботи належного обсягу, а також не зможе повністю розкритися як фахівець-аналітик і продемонструвати власні дослідницькі здібності.

Теми робіт складають провідні науково-педагогічні працівники кафедри. Тематика кваліфікаційних робіт затверджується до початку навчального року, не пізніше 1-го вересня. Здобувачі мають право вільного вибору теми з поданого кафедрою переліку, але можуть також завчасно запропонувати власну тему, аби після її погодження на кафедрі, вона була би подана на затвердження у загальному переліку тем. Важливо взяти до уваги, що формулювання теми має чітко відповідати предметній області спеціальності 052 Політологія, об'єктами вивчення якої є – політичні відносини між акторами та інститутами на місцевому, національному та глобальному рівні (politics, policy, polity), влада та урядування, політичні інститути та процеси, політичні трансформації, публічна політика, світова політика та політика окремих країн та регіонів. Відтак, із врахуванням вказаного – пропонуються відповідні теми кваліфікаційних робіт (додаток А).

Обираючи тему, здобувач складає про це заяву на ім'я завідувача кафедри, в якій висловлює прохання затвердити її та призначити наукового керівника. На заяві обов'язково має бути зафіксована дата її написання, а також підпис здобувача, і згода, з підписом обраного наукового керівника. За кілька днів після обрання теми, здобувач зобов'язаний подати календарний план виконання роботи, який затверджується науковим керівником. Обрані теми затверджуються на засіданні кафедри та подаються для формування відповідного наказу по університету. В подальшому будь-яка зміна чи уточнення теми дослідження можливе не пізніше, ніж за два місяці до терміну здачі роботи на рецензування, передбаченого у календарному плані. Керівництво кваліфікаційними магістерськими роботами здійснюють науково-педагогічні працівники кафедри, котрі мають достатній досвід і є кандидатами або докторами наук.

2 СТРУКТУРА І ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1 Структура кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна магістерська робота виконується державною мовою, її загальний обсяг має сягати 70–90 с. (без врахування Додатків). Зміст повинен чітко узгоджуватися з обраною темою. Обов'язковим є розкриття визначених дослідницьких завдань та досягнення поставленої мети. У дослідженні необхідно послідовно, логічно й аргументовано викласти пояснювальний текст та наукові результати, уникаючи загальних формулювань, бездоказових тверджень і тавтології.

Кваліфікаційна робота має містити наступні структурні елементи:

- титульний аркуш;
- завдання на кваліфікаційну роботу;
- календарний план;
- анотація;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за потреби);
- вступ;
- основна частина (котра обов'язково складається не менше, як із трьох розділів, в кожному з яких мають бути не менше двох підрозділів, а також можливим є, за потреби, структурування підрозділів за пунктами);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за потреби).

Рецензію зовнішнього експерта (не з числа працівників кафедри), відгук керівника, довідку про перевірку роботи на плагіат, довідку з деканату про академічну успішність здобувача впродовж навчання та його допуск до захисту – вкладають у конверт на внутрішній частині заголовної палітурки кваліфікаційної роботи.

Титульний аркуш є першою сторінкою кваліфікаційної роботи, він заповнюється за встановленим зразком (додаток Б). Зауважимо додатково, що розривати слова знаком переносу на титульному аркуші не дозволено.

Завдання на кваліфікаційну роботу та календарний план розміщується наступними сторінками безпосередньо за титульним аркушем, вони також оформляються за зразком (додаток В, Г).

Анотація кваліфікаційної роботи призначена для загального оглядового ознайомлення з роботою, вона має бути лаконічною та інформативною. Тут належить вказати: тему роботи; прізвище та ініціали автора і керівника роботи; обсяг роботи; кількість рисунків, таблиць,

додатків (якщо такі є в роботі); число використаних джерел, згідно зі списком; перелік ключових слів (5–15 слів або словосполучень); стислий опис виконаної роботи. Внизу анотації подається підпис автора та дата подання роботи до захисту. Перелік ключових слів рекомендовано подавати у називному відмінку однини, розташованих за абеткою мови документа та розділених комами. Анотацію потрібно виконувати обсягом не більше 500 слів і розміщувати на одній сторінці формату А4 (додаток Д).

Зміст повинен містити заголовки та початкові сторінки основних структурних елементів роботи: вступу, розділів і підрозділів (а також параграфів, якщо такі є, і коли вони також мають свої назви), висновків, списку використаних джерел, додатків (за наявності). Заголовки змісту повинні чітко відповідати заголовкам у тексті. Скорочувати або подавати їх в іншій редакції і послідовності, аніж у тексті роботи, – не дозволяється (додаток З).

Перелік умовних позначень, скорочень і термінів не є для всіх робіт обов'язковим, він потрібний, якщо вживається специфічна термінологія, а також у випадку використання маловідомих скорочень, нових символів, позначень тощо. Причому, за умови, якщо вказані елементи повторюються в тексті більше трьох разів. Такий перелік розміщують на окремій сторінці, наступній після змісту. Перелік друкують двома колонками, зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їхнє детальне тлумачення. Якщо перелік умовних позначень не створюється, то розшифрування таких елементів здійснюється у тексті, де вони вперше згадані. Загальновідомі скорочення (наприклад, НАТО, ЄС, США тощо) не потребують окремого пояснення.

Вступ розташовують на новій сторінці після переліку умовних позначень (якщо він є). Ця частина роботи має розкривати сутність і стан досліджуваної наукової проблеми, її значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності здійснення дослідження. У вступі подають загальну характеристику роботи у наступній послідовності:

- обґрунтування актуальності теми дослідження;
- визначений об'єкт і предмет дослідження;
- формулювання мети і завдань;
- застосовані методи дослідження;
- хронологічні й географічні рамки (якщо необхідно);
- аналіз джерельної бази (може бути виділений в окремий підрозділ в основній частині, але з обов'язковим коротким обґрунтуванням у вступі);
- практичне значення і практична апробація;
- короткий опис структури роботи.

Актуальність і доцільність обраної теми визначають шляхом критичного аналізу та зіставлення зі вже відомими варіантами розв'язання проблеми. Актуальність повинна містити обґрунтування важливості вивчення теми, її наукове і практичне значення. Висвітлення актуальності не повинне

бути багатослівним, проте, має пояснювати потребу дослідження теми, з огляду на незадовільний стан існуючої наукової розробки.

Об'єкт дослідження – процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й саме тому обране для вивчення.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта й уточнює зміст спрямування дослідницької уваги автора. Предмет дослідження має цілком узгоджуватися зі сформульованою темою дослідження.

Мета роботи окреслює ціль, якої планує досягнути автор. Її належить сформулювати таким чином, аби було зрозуміло, що здобувач має за мету дослідити, щоби розкрити тему свого дослідження. Інакше кажучи, формулювання мети дослідження має узгоджуватися з формулюванням теми кваліфікаційної магістерської роботи (тобто, так само, як і формулювання предмету дослідження).

Завдання дослідження (або дослідницькі завдання) сформульовані автором визначають у який спосіб (власне, що саме досліджуючи) він планує досягти поставленої мети. Зміст *завдань дослідження* формулюють, використовуючи поняття: визначити..., встановити..., охарактеризувати..., розробити..., виявити..., сформулювати..., змодельовати..., розкрити... тощо. Формулювати завдання слід чітко і ґрунтовно, але водночас, лаконічно, оскільки їхнє вирішення (розв'язання) має становити зміст розділів роботи. Власне, назви розділів та підрозділів основної частини кваліфікаційної роботи мають формулюватися, виходячи від змісту вказаних завдань. Зазначимо також, що завдання не лише розкривають зміст теми дослідження, вони також мають отримати своє тлумачення у висновках, й таким чином зафіксувати узагальнюючі результати виконання усієї кваліфікаційної роботи. Інакше кажучи, висновки наприкінці роботи – мають бути відповідями на дослідницькі завдання.

Методи дослідження є тим інструментарієм, застосуванням якого здобувається фактичний матеріал, що є необхідним для досягнення мети дослідження. Й звісно, виконуючи наукову роботу дослідник має пам'ятати та послуговуватися як загальнонауковими методами (аналіз, синтез, індукція, дедукція, класифікація, спостереження, періодизація тощо), так і методами, властивими питомо політологічним дослідженням (контент-, кореляційний, регресійний та факторний аналіз, метод фокус-групи, дискурс-аналіз, SWOT-аналіз тощо). Зауважимо, що є важливим подати інформацію про використанні в дослідженні методи не простим їхнім перерахуванням, відірвано від змісту роботи, а необхідно стисло та змістовно, визначати, що саме було досліджено за допомогою того чи іншого конкретного методу. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору застосованих методів.

Хронологічні та географічні рамки треба вказувати, якщо в дослідженні чітко простежується певний часовий період й чітко окреслена територія. Обов'язково слід обґрунтувати нижню і верхню хронологічні межі,

що дозволяє пояснити й уточнити, чому саме цей часовий проміжок взято до уваги. Географічні межі визначають залежно від території, яку взято за основу вивчення тієї чи іншої проблеми. Наприклад, у дослідженні за темою «Особливості другої переможної виборчої кампанії президента Д. Трампа» – хронологічні рамки дослідження охоплюватимуть 2021–2024 рр., нижня хронологічна межа – це січень 2021 р., а верхня – листопад 2024 р., а географічні рамки охоплюють територію США.

Аналіз джерельної бази дослідження має розкривати найбільш важливі нормативно-правові акти, документи, угоди, статuti, договори, статистичні дані тощо, а також згадки про найбільш важливі дослідження науковців, котрі було покладено автором кваліфікаційної роботи в основу досягнення мети свого дослідження. Причому, для отримання високої оцінки якості виконаної кваліфікаційної роботи потрібно уникати простого перерахунку джерел, необхідним є аналіз їхнього значення в розкритті предмету дослідження.

Практичне значення і практична апробація містять відомості про можливість наукового, навчального і практичного використання результатів виконаного кваліфікаційного дослідження або рекомендації щодо їхнього використання. Водночас, має бути подана інформація, на яких наукових конференціях, зібраннях, нарадах оприлюднювалися (апробувалися) результати дослідження, що включені до кваліфікаційної роботи; також мають бути вказані наявні публікації здобувача у наукових журналах, збірниках праць, матеріалах і тезах конференцій тощо. Наявність таких публікацій є обов'язковою для отримання найвищого рівня оцінки (відмінно) на захисті кваліфікаційної роботи.

Структура роботи (це завершальна складова Вступу) передбачає зазначення змісту структурних частин кваліфікаційної роботи (кількості розділів та підрозділів); визначення загального обсягу роботи (кількості сторінок); вказується також число використаних документальних джерел та літератури.

Основна частина кваліфікаційної роботи, бажано, має складатися з 3–4–5 розділів, які деталізуються за підрозділами (а також, за потреби, пунктами, що поділяють підрозділи). В основній частині кваліфікаційної магістерської роботи автор повинен розкрити сутність проблеми, що стала предметом його дослідження, й логічно обґрунтувати зміст отриманих результатів та узагальнень і висновків до яких він прийшов.

У кінці кожного розділу мають бути сформульовані проміжні висновки, власне, за змістом питань, що в розглядалися в розділі. Вони мають бути стислим викладом з'ясованих (розкритих) у розділі наукових і практичних проблем.

Кожен розділ, на відміну від підрозділів і пунктів, починають з нової сторінки. Розділи та підрозділи, бажано, мають бути приблизно однакові за обсягом.

В основній частині кваліфікаційної роботи обов'язково потрібно показати те нове, що автор вніс у розробку досліджуваної проблеми. Також дослідник має оцінити повноту вирішення поставлених перед собою завдань, достовірність отриманих ним результатів, обґрунтувати можливість і спрямування подальших наукових розробок та окреслити негативні (якщо такі були отримані) результати, які обумовлюють необхідність припинення чи призупинення досліджень.

Висновки є фінальною частиною. Це найменший за обсягом, але важливий структурний компонент кваліфікаційної роботи. Вони логічно підсумовують проведене дослідження, висвітлюють важливі результати, до яких прийшов автор на основі аналізу джерел, літератури і виявлених фактів. Послідовність висновків слід подати як відповіді на питання, поставлені у дослідницьких завданнях вступної частини кваліфікаційної роботи. Інакше кажучи, всі результати вирішення завдань дослідження (сформульованих у вступній частині кваліфікаційної роботи) – обов'язково мають бути відображені у висновках. Також у них потрібно вказати перспективи подальшого вивчення теми.

Список використаних джерел складають за абеткою, спочатку подаючи перелік документальних джерел (закони, укази, положення, ухвали, статuti партій, офіційна інформація статистичних центрів, виборчих комісій тощо), а далі – літературу, відповідно до заголовних літер прізвищ авторів або назв монографій, чи збірників із колективом авторів, доповіді з матеріалів конференцій, довідники, енциклопедії тощо.

Таким чином, у кваліфікаційній роботі потрібно застосовувати алфавітно-нумераційний порядок розташування джерел та літератури. Якщо у різних авторів однакові прізвища, то їх послідовність визначають ініціали; якщо використано декілька праць одного автора, то їх записують в алфавітному порядку за першими буквами назв публікацій. У списку спочатку треба вказати літературу, яка видана кирилицею, потім латиницею.

Додатки (не є обов'язковими, і вони не входять до основного обсягу кваліфікаційної роботи) слугують як матеріал необхідний для повноти сприйняття змісту кваліфікаційної роботи. Їх оформляють як продовження наукової роботи на останніх сторінках або у вигляді окремої частини (книги) та розміщують у порядку згадування у тексті. Якщо додатків більше одного, кожен додаток повинен починатися з нової сторінки, мати напис у верхній частині сторінки «Додаток» із зазначенням його порядкового номера (без знака «№») або великої літери (А, Б, В, Г, Д і т.д.), наприклад: Додаток 1, або Додаток А. Внизу під зображенням додатка подають вказівку на джерело, звідки він запозичений або на основі якого джерела складений.

2.2 Етапи виконання кваліфікаційної роботи

Виконання кваліфікаційної роботи реалізується в послідовності наступних етапів: організаційний, теоретичний, експериментальний, етап узагальнення, апробації та реалізації результатів дослідження.

Організаційний етап передбачає постановку наукової проблеми та вибір теми дослідження, призначення керівника, конкретизацію та обґрунтування актуальності теми, визначення об'єкта і предмета дослідження, формулювання мети і завдань дослідження, вибір методів дослідження, складання плану роботи та календарного плану її виконання.

Теоретико-аналітичний етап. Здійснюється підбір і вивчення документальних джерел та літератури за темою дослідження, осмислюється інформація та факти, що за допомогою методів наукового дослідження, у відповідності із дослідницьким задумом можуть надати нові знання задля розкриття проблеми дослідження, формулювання попередніх висновків і результатів.

Експериментальний етап є продовженням теоретико-аналітичного етапу, коли дослідник на засадах зібраного матеріалу власне проводить своє авторське дослідження, шукаючи відповіді на поставлену наукову проблему. Під час експериментальної роботи, зокрема, перевіряється також гіпотеза дослідження, а відтак – доказовість/помилковість зроблених на її підставі попередніх висновків та їхнє корегування.

Етап узагальнення, апробації і реалізації результатів дослідження є завершальним етапом, коли дослідник підбиває підсумки проведеної роботи, робить узагальнення, формулює конкретні власні результати дослідження, розробляє пропозиції, практичні рекомендації щодо можливих, доцільних (перспективних) напрямів продовження вивчення проблеми тощо, а також здійснює належне оформлення кваліфікаційної роботи.

Після виконання усіх вказаних етапів – здійснюється підготовка кваліфікаційної роботи до публічного захисту на засіданні Екзаменаційної комісії (ЕК). Задля сприяння роботі здобувачів – на період виконання кваліфікаційних робіт на кафедрі міжнародної комунікації та політології складається графік консультацій керівників.

Керівник надає здобувачу професійно-методичну допомогу в роботі над кваліфікаційним дослідженням, що передбачає:

- розробку завдання;
- складання разом з ним плану і вибір методів дослідження;

- консультації здобувача під час підбору документальних джерел та спеціальної літератури, емпіричного матеріалу;
- систематичний контроль графіка виконання роботи та інформування завідувача кафедри про хід підготовки роботи до захисту;
- рецензування окремих розділів роботи, та першого повного тексту і завершеного рукопису усієї роботи; слідкує за дотриманням вимог щодо оформлення КР;
- надає допомогу у формулюванні практичної значимості роботи, обґрунтованості висновків та рекомендацій;
- допомогу у підготовці до захисту перед Екзаменаційною комісією: надання консультацій та порад стосовно промови та презентації роботи під час захисту;
- написання відгуку на роботу.

Систематичні консультації допомагають здобувачам організувати ефективну роботу, своєчасно виявляти та усувати недоліки, що зрештою є запорукою вчасного завершення роботи над дослідженням (відповідно до затвердженого календарного плану та завдання) та успішного захисту.

3 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1 Вимоги до оформлення тексту кваліфікаційної роботи

Текст кваліфікаційної роботи має бути виконаний і оформлений з дотриманням усіх технічних вимог до наукових робіт. Кваліфікаційна робота оформлена одночасно як електронний і паперовий документи, мають однакову юридичну силу та їх можна використовувати незалежно.

Текст роботи має бути набраний на комп'ютері на одному боці аркуша білого паперу, формату A4 (210 мм 297 мм). Текст роботи друкують шрифтом *Times New Roman* чорного кольору прямого накреслення, *через півтора міжрядкові інтервали, кеглем 14*.

На сторінках текстових документів слід використовувати береги такої ширини: *верхній і нижній – 20 мм, лівий – 25 мм, правий – 10 мм*.

Абзацний відступ має бути однаковий упродовж усього тексту й дорівнювати п'яти знакам (для шрифту кегля 14 це становить 1,25 см).

Розмір шрифту для написання заголовків у рядках і колонках таблиць та пояснювальних даних на рисунках і в таблицях встановлює виконавець документа.

Символи та пояснювальні дані на рисунках, схемах, графіках, діаграмах і в таблицях створюють і вводять у текст з використанням відповідних редакторів комп'ютерної програми.

У тексті документа треба дотримуватися рівномірної насиченості, контрастності і чіткості зображення. Усі лінії, літери, цифри та знаки мають бути чіткі й нерозмиті та однаково чорними в усьому документі. Текст має бути вирівняний по ширині. Окремі слова, формули, знаки можна вписувати в текст чорним чорнилом, тушшю чи пастою. Насиченість знаків вписаного тексту має бути наближеною до насиченості знаків надрукованого тексту.

Прізвища, назви установ, організацій, фірм та інші власні назви у тексті наводять мовою оригіналу. Дозволено транслітерувати власні назви в перекладі на мову документа, додаючи в разі першого згадування в тексті оригінальну назву.

Текст дипломної роботи за структурою умовно поділяють на вступну частину, основну частину, висновки та додатки.

Текст основної частини поділяють на розділи. Розділи потрібно ділити на підрозділи (і за необхідності пункти). Розділи, підрозділи, пункти треба нумерувати арабськими цифрами і записувати з абзацного відступу.

Наголосимо, що назви розділів пишуться великими літерами, а назви підрозділів і пунктів, з великої заголовної, але малими літерами. Й при тому, слова розділ, підрозділ, пункт не пишуться, але усі розділи, підрозділи та

пункти нумерують в змісті та в межах усього документа, позначаючи їх арабськими цифрами без крапки наприкінці, наприклад:

1 НАЗВА ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

1.1 Назва першого підрозділу першого розділу

1.2 Назва другого підрозділу першого розділу

1.3 Назва третього підрозділу першого розділу

2 НАЗВА ДРУГОГО РОЗДІЛУ

2.1 Назва першого підрозділу другого розділу

2.1.1 Назва першого пункту першого підрозділу другого розділу

2.1.2 Назва другого пункту першого підрозділу другого розділу

2.2 Назва другого підрозділу другого розділу

3 НАЗВА ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ

3.1 Назва першого підрозділу третього розділу

3.2 Назва другого підрозділу третього розділу

3.3 Назва третього підрозділу третього розділу

В тексті роботи кожний розділ рекомендується починати з нової сторінки. А кожний новий підрозділ, або пункт підрозділу має бути продовженням після попереднього, з відступом двох інтервалів. Назви розділів, підрозділів та пунктів у тексті роботи розташовуються по середині сторінки. А у змісті роботи – подаються через абзацний відступ 1.25

Досить часто при написанні кваліфікаційної роботи є необхідність підсилити виклад теоретичного матеріалу – рисунками, таблицями, схемами, графіками тощо, розміщуючи їх за викладом тексту. В таких випадках назву (власне, коментар змісту) рисунка друкують з великої літери і розташовують під ним посередині рядка.

Рисунок 1 – Результати парламентських виборів 2014 р.

Також для кращого унаочнення та зручності порівнювання показників іноді є необхідність подати таблицю. Правилом є подавати таблицю безпосередньо після тексту, у якому її згадано вперше, або на наступній сторінці. При цьому рекомендовано найвище та найнижче розташування таблиці на відстані не менше ніж один рядок від попереднього й наступного тексту.

Якщо таблиці подаються в додатках – на кожному з них має бути посилання в тексті документа із зазначенням її номера. Таблиці, крім таблиць додатків, треба нумерувати наскрізно арабськими цифрами. Дозволено таблиці нумерувати в межах розділу. В такому разі номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад «Таблиця 2.1» – це перша таблиця другого розділу.

Таблиці кожного додатка нумерують окремо. Номер таблиці додатка складається з позначення додатка та порядкового номера таблиці в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад, «Таблиця В.1» – перша таблиця додатка В. Якщо в роботі подана лише одна таблиця, її нумерують «Таблиця 1» або «Таблиця А.1» – якщо вона наведена в додатку А.

Таблиця має мати назву, і та назва повинна відображати її зміст, бути конкретно і стислою. Якщо з тексту документа можна зрозуміти зміст таблиці, їй назву можна не наводити.

Назву таблиці пишуть з першої великої літери і розташовують над таблицею (починаючи над верхнім лівим кутом) з абзацного відступу.

Відстань між основними рядками назви таблиці, а також між назвою і таблицею, приймають такою, як у тексті. Приклад.

Таблиця 1 – Операціоналізація основних понять дослідження

Поняття	Індикатори	Методи вимірювання
Політична маніпуляція	- Використання дезінформації - Емоційна апеляція - Спращення - Стереотипізація - Перенесення негативу	- Контент-аналіз - Семіотичний аналіз - Експертна оцінка
Ефективність маніпулятивних технологій	- Зміна електоральних рейтингів - Поширеність наративів - Рівень поляризації виборців - Емоційний резонанс	- Статистичний аналіз - Медіа-моніторинг - Опитування громадської думки
Стійкість до маніпуляцій	- Рівень медіаграмотності - Критичне мислення - Доступ до альтернативних джерел - Рівень політичної освіти	- Соціологічні опитування - Експериментальні методики - Фокус-групи

Не дозволено розміщувати назву таблиці на останньому рядку сторінки і розривати з самою таблицею.

Якщо частину таблиці перенесено на іншу сторінку, назву подають тільки над першою частиною таблиці, над іншими її частинами друкують тільки номер таблиці з таким написом (починаючи над верхнім лівим кутом з абзацного відступу, з першої великої літери):

«Продовження таблиці 1» – на подальших сторінках;

«Кінець таблиці 1» – на останній сторінці, де розміщено таблицю.

Додатковий матеріал, що доповнює або унаочнює текст кваліфікаційної роботи розміщують у додатках. Наприклад, тут можна розміщувати рисунки, таблиці, розрахунки, описи, документи тощо. Сторінки, на яких розміщено додатки, мають наскрізну для усього документа нумерацію.

У тексті кваліфікаційної роботи на всі додатки повинні бути посилання. Також усі додатки повинні бути перераховані у змісті, із зазначенням їхніх номерів та назв.

Нумерація сторінок кваліфікаційної роботи подається наскрізно арабськими цифрами, охоплюючи також додатки. Номер сторінки проставляють праворуч у верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Титульний аркуш, а також завдання, календарний план та анотація входять до загальної нумерації сторінок усього тексту кваліфікаційної роботи, проте на титульному аркуші номер сторінки не проставляють. Сторінки, на яких розміщено рисунки і таблиці також охоплюють загальною нумерацією сторінок документа.

3.2 Вимоги до оформлення цитувань та посилань на використані джерела

Правильне використання цитат та оформлення посилань у кваліфікаційних роботах є важливою складовою дотримання принципів академічної доброчесності та запорукою високої якості виконання дослідницьких робіт.

Для підтвердження власних аргументів покликанням на авторитетне джерело або для всебічного аналізу та критики певної думки – слід наводити цитати. Їх необхідно відтворювати цілком повно і точно, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити закладений автором зміст. Існують такі загальні вимоги до цитування:

– текст цитати починається і закінчується лапками. Його потрібно наводити в граматичній формі, котра подана у джерелі, із обов’язковим збереженням особливостей авторського написання;

– цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручення думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців у цитуванні допустимий без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, у кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

– кожен цитату обов'язково супроводжують згадуванням джерела, звідки вона наводиться;

– у непрямому цитуванні (переказі, чи то викладі думок інших авторів своїми словами) – слід бути максимально точним у викладі думок та коректним щодо оцінки, і подавати відповідні згадування джерела (в таких випадках лапки не застосовують);

– цитування не повинно бути ні надмірним, ні недостатнім. Надмірне цитування створює враження компілятивності праці, а недостатнє – знижує наукову цінність викладеного матеріалу;

– якщо автор вважає за потрібне показати власне ставлення до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках необхідно поставити знак оклику або знак запитання;

– за потреби виділення у цитаті деяких слів, роблять спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставлять крапку, далі дефіс і вказують ініціали автора роботи, а весь текст застереження вміщують у круглих дужках. Варіанти таких застережень – (курсив наш. – *Ю. З.*); (підкреслено мною. – *О. З.*); (виділено мною. – *Ю. М.*);

– при використанні певних матеріалів з монографій, оглядових статей, інших джерел, що мають велику кількість сторінок, в посиланні слід точно вказати номери сторінок, звідки автором кваліфікаційної магістерської роботи взята цитата;

Покликання в тексті на джерела інформації слід робити згідно з їхньою нумерацією (у списку використаних джерел) у квадратних дужках (через кому). Наприклад, [7, 112], де перша цифра – це номер позиції у списку використаних джерел, а друга – номер сторінки у відповідному джерелі (документі, монографії, статті тощо) інформації.

Якщо автору магістерської роботи при аналізі наукової літератури треба вказати, що певну проблему досліджували різні автори, або ж він вказує на один важливий аспект, котрому приділила свою увагу низка науковців – посилання в тексті роботи подають через крапку з комою, наприклад, [16; 18; 27; 39], – це означає, що роботи у списку використаних джерел під вказаними числами об'єднуються між собою отією вказаною спільною проблемою; або ж вказані науковці досліджували один і той же аспект.

Ніде в роботі – ні на титульній сторінці, у супровідних документах, в основній частині, у списку джерел або у додатках – виділення жирним шрифтом не використовують.

Щодо оформлення бібліографії кваліфікаційної роботи, тобто готуючи **список використаних джерел** – слід керуватися вимогами ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання», а також виданням Хмельницького національного університету – Бібліографічний запис. Загальні вимоги та правила складання. СОУ 207.02:2017 / Ю. М. Бойко, Л. І. Першина. Хмельницький : ХНУ, 2017. 37 с. URL: <http://lib.khmnu.edu.ua/sou/%D0%A1%D0%9E%D0%A3.pdf>.

Наведемо основні приклади оформлення бібліографії; зауважуємо, що кожен блок подається за абетковою послідовністю, й спочатку вказуються публікації кирилицею, потім латинкою; спочатку документальні джерела, а після них авторські дослідження:

Друковане монографічне видання (тобто, спеціальне дослідження присвячене окремій проблемі) :

Алексіс де Токвіль. Про демократію в Америці / перекл. з франц. Г. Філіпчука та М. Москаленка; передмова А. Жардена. Київ, 1999. 590 с.

Тихомирова Є. Б. Паблік рилейшнз у глобалізованому світі: монографія. Київ: Наша культура і наука, 2004. 489 с.

Фергюсон Ніл. Цивілізація. Як Захід став успішним / перекл. з англ. В'ячеслав Циба. Київ: Наш Формат, 2023. 488 с.

Фукуяма Френсіс. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості / перекл. з англ. Тетяна Сахно. Київ: Наш Формат, 2024. 192 с.

François Guizot. The History of Civilization in Europe. Liberty Fund, 2013. 328 p.

Huntington Samuel. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. Simon & Schuster, 2011. 368 p.

Morris Ian. Why the West Rules – for Now: The Patterns of History, and What They Reveal About the Future. Picador, 2011. 768 p.

Публікації колективу авторів:

Глобалізація і культурна ідентичність: український вимір / О. В. Білий та ін. ; НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. Київ: Наукова думка, 2018. 276 с.

Глобалізація і сучасний міжнародний процес : монографія / за заг. ред. Б. І. Гуменюка, С. О. Шергіна. Київ: Ун-т «Україна», 2015. 508 с.

Міжнародні регіональні процеси та зовнішньополітичні пріоритети України: монографія / за загал. ред. професорів С. Шергіна і В. Космини. Київ: Дипломатична академія України при МЗС України, 2017. 412 с.

Ювсечко Я., Филипович Л. Новітні релігії в Україні в умовах викликів повномасштабної війни. *Релігія і війна: сучасний український контекст. Кол. монографія*. Київ, 2024. С. 56-67.

Публікації статті в журналі, газеті, в збірнику статей:

Заславська О. О., Посвістак О. А., Козаченко С. М. Електоральний маркетинг політичних партій в Україні. *Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць*. Київ, 2023. Випуск 180-181. № 1-2. С. 75-81.

Земський Ю. Методологія досліджень міжцивілізаційних напружень сучасності, за концепцією Ніла Фергюсона. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. 2025. Vol. 8. № 1. С. 220-226.

Земський Юрій, Мудрик Юрій. Компаративний метод дослідження цивілізаційного різноманіття сучасного світу. *Національні інтереси України. Серія: Політологія*. 2025. № 5 (10). С. 1347-1356.

Земський Юрій, Мудрик Юрій. Коріння пропутінських політичних симпатій Віктора Орбана. *Acta de Historia & Politica : Saeculum XXI*. 2024. № 7. С. 57-67.

Zaslavska O. Posvistak O. The building an emotional connection connection with the party as a psychological factor in the electoral success of political parties of Ukraine (on the example of the parliamentary elections of 2019). *Knowledge, Education, Law, Management*. 2023. № 4 (56). P. 168-173.

Записи документальних джерел, монографій, статей з Інтернету:

Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2022 році». URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/poslannya-prezydenta-ukrayiny/analitichna-dopovid-do-shchorichnoho-poslannya-1>

Вибори Президента України 2019. Центральна виборча комісія. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp300pt001f01=719.html>

Конституція США. URL: <https://uk.wikisource.org/wiki/>

Заславська О., Посвістак О., Налімова В. За лаштунками виборів: формування емоційного зв'язку як електоральна стратегія політичних лідерів та партій. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2024. № 3 (62). С. 173-186. URL: <https://elar.khmnmu.edu.ua/workspaceitems/20976/view>

Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Horbulin_Volodymyr/Svitova_hibrydna_viina_ukrainskyi_front.pdf?PHPSESSID=nrpntak0io0vpehu9e6csdo923

Posvistak O., Zaslavska O., Shulga M., Sydorenko V. and Sokhatskyi O. The Significance and Influence of International Organizations on Strengthening Global Order and Security. *Economic Affairs*. 2024. 69 (Special Issue). Pp. 71-78. URL: <https://elar.khmnmu.edu.ua/workspaceitems/20977/view>

3.3 Оформлення шифру кваліфікаційної роботи

Позначення шифру на кваліфікаційних (дипломних) роботах введено для запровадження їх електронного обліку в університеті. Шифр кваліфікаційної роботи розміщують на титульній сторінці, він складається з коду документа, коду індивідуального плану здобувача освіти, номера групи, номера завдання та позначення документа.

Шифр навчального документу складається з його коду, коду індивідуального навчального плану студента (залікова книжка), номера академічної групи, номера завдання (позиція здобувача в наказі ректора) та позначення документа.

Код документа складається з типу документа та коду спеціальності. Тип документа: кваліфікаційна робота (КвР). Для коду спеціальності вико-ристовують загальноприйняте в університеті скорочення (ПОЛ – Політологія).

Код індивідуального навчального плану студента містить його шестизначний номер (встановлює деканат після зарахування особи в число студентів). Якщо номер складається менше ніж із шести цифр, то його доповнюють нулями зліва.

Номер групи (залежить від кількості груп з певної освітньої програми на курсі) складається з двох цифр: 01, 02, 03 тощо. Номер завдання відповідає порядковому номеру студента у додатку до наказу ректора, яким затверджуються теми кваліфікаційних робіт, або за списком студентів у групі.

Приклад шифру:

КвРПОЛм. 023605.01.15

4 ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ ТА ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підставою для допуску кваліфікаційної магістерської роботи до захисту є позитивний відгук наукового керівника, в якому надається характеристика проведеного дослідження, його актуальності, значення, обґрунтованості винесених на захист положень, якості виконання тощо. Науковий керівник має оцінити старанність здобувача, його ставлення до роботи, відзначити творчі досягнення автора, що йому вдалося чи не вдалося під час написання дослідження. Наприкінці відгуку подається висновок щодо можливості допуску роботи до захисту та виставляється оцінка (у випадку схвального відгуку) від 6 – мінімальна позитивна до 10 балів – максимальна.

Далі робота відправляється на рецензування, яке доручається висококваліфікованим фахівцям наукових та освітніх установ, організацій, працівникам і викладачам університету та інших закладів вищої освіти. Рецензентом не може бути голова або член Екзаменаційної комісії, а також викладач кафедри, де захищається здобувач вищої освіти. (Додаток К).

Проводячи рецензування кваліфікаційної магістерської роботи, рецензент має враховувати та відобразити у тексті свого аналізу (власне, в рецензії) актуальність дослідженої теми, теоретичний рівень дослідження та ступінь самостійності автора, вдалість структури роботи, логічність і детермінізм наступності викладу матеріалу, наукову обґрунтованість винесених на захист положень, практичне значення роботи тощо. Причому, рецензент вказує не лише позитивні сторони роботи, але й її недоліки (за наявності таких), а також оцінюється якість оформлення. Обов'язково слід зазначити не лише технічні помилки, але також суперечливі й дискусійні наукові положення, винесені на захист. Наприкінці рецензії потрібно вказати оцінку роботи (виставити бали) за чотирибальною шкалою (2, 3, 4, 5 балів).

В той же час робота проходить нормоконтроль та перевірку на плагіат. Перевірка кваліфікаційної роботи на академічний плагіат здійснюється відповідно до «Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у ХНУ». За результатами перевірки здобувач вищої освіти отримує довідку, що додається до кваліфікаційної роботи. У разі виявлення плагіату, що перевищує встановлені нормативи, особа не допускається до захисту кваліфікаційної роботи до усунення виявлених порушень та повторного проходження перевірки. Остаточне рішення щодо факту академічного плагіату у кваліфікаційних роботах здобувачів вищої освіти може бути прийняте комісією, створеною розпорядженням декана факультету. Графік захисту кваліфікаційних робіт складається випусковою кафедрою, затверджується деканом факультету і доводиться до відома здобувачів вищої освіти не пізніше, ніж за десять днів до початку атестації.

До захисту кваліфікаційної роботи допускаються здобувачі вищої освіти, які одержали за виконану роботу позитивний відгук керівника та позитивну рецензію; пройшли процедуру нормоконтролю; перевірку на академічний плагіат; попередній захист згідно з установленим графіком.

Наголосимо, що титульна сторінка та інші супровідні документи кваліфікаційної роботи в остаточному вигляді мають бути підписані всіма учасниками процесу. Тому здобувачеві слід завчасно перевірити наявність всіх необхідних підписів на відповідних аркушах.

Захист кваліфікаційних робіт відбувається на відкритому засіданні ЕК.

Здобувач зобов'язаний вчасно з'явитися на засідання ЕК, маючи при собі рукопис кваліфікаційної роботи у повному обсязі, індивідуальний навчальний план, результати перевірки на плагіат, рецензію на кваліфікаційну роботу, відгук керівника та висновок кафедри про допуск до захисту.

Процедура захисту кваліфікаційної магістерської роботи відбувається у наступній послідовності:

- перед виступом здобувача магістерського рівня, секретар ЕК оголошує відгук і рецензію на роботу (якщо на захисті присутній науковий керівник, він має право оголосити відгук особисто);

- відбувається коротка доповідь автора кваліфікаційної магістерської роботи (10–15 хв), у якій стисло викладається актуальність, мета, предмет дослідження та зміст виконаної роботи, виголошуються положення, які виносяться на захист, а також конкретні висновки і пропозиції, за результатами дослідження;

- впродовж виголошення доповіді, основні положення роботи варто наглядно представити з використанням презентації (виготовленої у програмі Power Point чи іншому редакторі) й мультимедійного проектора (але не більше 20 слайдів);

- автор роботи відповідає на питання членів екзаменаційної комісії, а також на зауваження наукового керівника і побажання та зауваження рецензента;

Процедуру захисту протоколює секретар комісії.

За підсумками захисту кваліфікаційної магістерської роботи виставляються бали за 100-бальною накопичувальною шкалою.

При оцінюванні результатів виконання усіх видів робіт здобувачами вищої освіти під час підготовки Кваліфікаційної роботи та її прилюдного захисту – комісія користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Оцінювання результатів виконання кваліфікаційної роботи (КР) та її захисту (у балах min. - max.)

Кількість балів за кожен вид виконаної роботи				
Зміст та якість оформлення кваліфікаційної роботи	Захист роботи	Відгук керівника	Рецензія рецензента	Разом балів
24-40	24-40	6-10	6-10	60-100

Сума набраних рейтингових балів при підсумковому контролі переводиться в оцінки системи оцінювання ECTS. Система передбачає семибальну шкалу (A, B, C, D, E, FX, F) та подвійне (описове та статистичне) визначення цих оцінок. Переведення значення рейтингових оцінок із кредитного модуля в ECTS та традиційні оцінки здійснюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ECTS».

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ECTS

Оцінка ECTS	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
D	66-72		
E	60-65		
FX	40-59		Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень

		Незараховано	набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні

На підставі рецензії й відгуку наукового керівника, а також результатів захисту кваліфікаційної дипломної роботи, екзаменаційна комісія приймає вмотивоване рішення щодо присвоєння кожному зі здобувачів кваліфікації магістра політології.

Здобувач, який на захисті отримав оцінку «незадовільно» (тобто, менше 60% від максимальної кількості балів хоча би з одного із різних видів виконаних робіт, як то: презентація, доповідь, відповіді на питання тощо) – підлягає відрахуванню з університету. У цьому разі він отримує довідку про прослухані курси. До повторного захисту роботи особа може бути допущена за клопотанням кафедри й дозволом ректора університету, згідно з чинним законодавством.

Якщо здобувач не з'явився на захист кваліфікаційної магістерської роботи з поважних причин, ректор університету може продовжити термін його навчання до наступної підсумкової сесії, але не довше, як на один рік.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Прийнятий Верховною Радою України 26 листопада 2015 року № 848-VIII із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3791-20#n28>
2. ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання.
3. ДСТУ 3017–2015 «Видання. Основні види. Терміни та визначення понять».
4. ДСТУ 7157–2010 Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості.
5. ДСТУ 3008:2015 Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання.
6. Пушкар О. І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібн. Харків: КНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 867 с.
7. Неліпа Д. Системний аналіз в політології: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 304 с.
8. Козьмїних А. В. Методологія політичних досліджень та прикладний політичний аналіз: навч.-метод. посібн. Одеса: Фенікс, 2024. 80 с.
9. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.
10. Бабкіна О. В. Методологія пізнання політико-правової дійсності. *Правова політологія. Академічний курс: підручник*. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2021. С. 94-116.
11. Громадська Н. Методологія політичного аналізу: методичні рекомендації. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. 56 с.
12. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ, 2016. 16 с.
13. Положення про організацію освітнього процесу в ХНУ. URL: <https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/plozhennya/pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu.pdf>
14. Положення про систему забезпечення академічної доброчесності в ХНУ. URL: <https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/plozhennya/pro-systemu-zabezpechennya-akademichnoyi>
15. Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та наукових ступенів у ХНУ. URL: <https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/plozhennya/pro-atestacziyu.pdf>
16. Бібліографічний запис. Загальні вимоги та правила складання. СОУ 207.02:2017 / Ю. М. Бойко, Л. І. Першина. Хмельницький: ХНУ, 2017. 37 с. URL: <http://lib.khmnu.edu.ua/sou/%D0%A1%D0%9E%D0%A3.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А

Орієнтовна тематика Кваліфікаційних робіт

1. Загрози політичним свободам особистості в реаліях сучасних трансформацій світової політики
2. Порівняльний аналіз ваги демократичних цінностей свободи та рівності в посткомуністичних країнах
3. Чинник міграційних процесів сучасності у політичній боротьбі популістських партій
4. Формування електоральних симпатій/антипатій засобами цифрових медіа
5. Інформаційна політика як інструмент впливу в політичних конфліктах
6. Політичний абсентеїзм (індеферентність) в демократичних суспільствах: теорія обґрунтування та практика протистояння явищу
7. Посткомуністична спадщина в трансформаційних процесах політичного устрою України
8. Джерела успіху популістських тактик на політичному полі України
9. Чинники сприяння та спротиву процесу формування української політичної нації впродовж 2000-х років
10. Чинники утвердження авторитарного/тоталітарного режиму політичного правління в російській федерації
11. Українське питання в боротьбі польських партій на президентських виборах 2025 р.
12. Складові проросійських політичних симпатій в Угорщині та Словаччині
13. Політичні вподобання електорату Східних земель Німеччини з огляду посткомуністичної спадщини
14. Ультраправі та ліві партії в політичному житті сучасної Франції
15. Підстави рішучої перемоги лейбористів та поразки консерваторів на виборах 2024 р.
16. Причини та наслідки зростання впливу популістських технологій в політиці США
17. Обставини зростання впливу праворадикальних партій та ідеологій в країнах Східної Європи
18. Маніпулятивні технології рф на підрив авторитету безпекової ваги блоку НАТО
19. Механізми та засоби формування політичного іміджу держави та здобутки їх застосування Україною
20. Гендерна рівність як ціль сталого розвитку та різні практики її реалізації в політичному житті країн світу
21. Штучний інтелект як інструмент формування електоральних настроїв та рішень
22. Політична культура як детермінанта рівня корупції: теоретичні аспекти та практичні наслідки
23. Роль когнітивних упереджень у прийнятті політичних рішень: аналіз електоральної поведінки
24. Політичне лідерство в епоху цифрових технологій: нові виклики та можливості

Додаток Б
Зразок оформлення титульного аркуша КР

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра міжнародної комунікації та політології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

-

Назва теми

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 052 Політологія

Освітня програма – «Політологія»

Шифр КвРПОЛ. 023605.01.15

Виконав здобувач ____ курсу, група _____

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник _____

Науковий ступінь, вчене звання

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер _____

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Завідувач кафедри

міжнародної комунікації та політології

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

_____ 202_ р.

Хмельницький 202__

Додаток В
Форма завдання на кваліфікаційну роботу

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет _____
Кафедра _____
Рівень вищої освіти _____
Галузь знань _____
Шифр і найменування _____
Спеціальність _____
Код і найменування _____
Освітня програма _____
Предметна спеціальність/Спеціалізація _____

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
_____._____.20____

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

_____ Прізвище, ім'я, по батькові студента
1 Тема роботи _____

_____ Керівник роботи _____
_____ Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання

Затверджено наказом ректора університету від _____ 20__ р. № _____

2 Строк подання студентом роботи на кафедру _____

3 Вихідні дані до роботи _____

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

5 Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень) _____

6 Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

Додаток Г
Схема складання календарного плану

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапу виконання	Термін виконання етапу роботи	Примітка
1 Визначення об'єкта і предмета дослідження, постановка мети і завдань за обраною темою		
2 Визначення теоретико-методологічних засад дослідження. Обґрунтування актуальності досліджуваної проблеми		
3 Збір фактичного матеріалу за предметом дослідження		
4 Обробка зібраного матеріалу, проведення (за потреби) власних емпіричних досліджень		
5 Написання початкового варіанта Вступу кваліфікаційної роботи		
6 Написання I розділу кваліфікаційної роботи		
7 Підготовка повного тексту основної частини роботи. Формулювання проміжних висновків за розділами		
8. Написання початкового варіанта Висновків кваліфікаційної роботи. Консультування у наукового керівника щодо повного змісту КР		
9. Виправлення недоліків, складання та оформлення кінцевого варіанта тексту КР		
10 Підготовка тексту виступу, слайдів презентації до захисту КР. Консультування щодо них з науковим керівником		
11 Попередній захист кваліфікаційної роботи		
12 Захист кваліфікаційної роботи (відповідно графіку)		

Здобувач _____
Підпис _____ Ім'я, ПРІЗВИЩЕ _____

Керівник роботи _____
Підпис _____ Ім'я, ПРІЗВИЩЕ _____

Додаток Д
Приклад оформлення анотації

АНОТАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Тема кваліфікаційної роботи: Маніпулятивні технології у виборчих кампаніях України

Здобувач _____ Ім'я, ПРИЗВИЩЕ _____

Керівник _____ Ім'я, ПРИЗВИЩЕ _____

Кваліфікаційна робота включає: NN сторінок, N таблиць, N рисунків, N схем, список використаних джерел складає NN найменувань.

Ключові слова: виборча кампанія, маніпулятивні технології, політична маніпуляція, виборчий процес, політична комунікація, електоральний вибір, демократичні практики, протидія маніпуляціям, інформаційна безпека, політичний дискурс, соціальні мережі.

Об'єктом дослідження є процес політичного впливу на електоральний вибір громадян України.

Предметом дослідження є маніпулятивні технології, що застосовуються у виборчих кампаніях України.

У першому розділі роботи розглянуто....

У другому розділі висвітлено

У третьому розділі узагальнено

За результатами дослідження розроблено...

Одержані результати можуть бути використані для...

Здобувач _____
Підпис _____ Ім'я, ПРИЗВИЩЕ _____

Дата подання кваліфікаційної роботи до захисту _____ 2025 р.

Додаток 3
Приклад оформлення Змісту КР

ЗМІСТ

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

ВСТУП

1 НАЗВА ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

1.1 Назва першого підрозділу першого розділу

1.2 Назва другого підрозділу першого розділу

1.3 Назва третього підрозділу першого розділу

2 НАЗВА ДРУГОГО РОЗДІЛУ

2.1 Назва першого підрозділу другого розділу

2.1.1 Назва першого пункту першого підрозділу другого розділу

2.1.2 Назва другого пункту першого підрозділу другого розділу

2.2 Назва другого підрозділу другого розділу

3 НАЗВА ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ

3.1 Назва першого підрозділу третього розділу

3.2 Назва другого підрозділу третього розділу

3.3 Назва третього підрозділу третього розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Додаток К
Форма рецензії на кваліфікаційну магістерську роботу

УСТАНОВА, ЗАКЛАД МІСЦЯ ПРАЦІ РЕЦЕНЗЕНТА

РЕЦЕНЗІЯ

Здобувач: _____

Тема: _____

Спеціальність і група: 052 Політологія, ПОЛМ-24-1

Кількість сторінок: _____

Кількість аркушів ілюстративного матеріалу: _____

Характеристика кваліфікаційної магістерської роботи:

а) короткий зміст: _____

_____;

б) висновок про відповідність роботи виданому завданню: _____

в) характеристика виконання кожного розділу роботи (повнота розкриття теми, практичне значення одержання результатів): _____

_____;

г) негативні сторони роботи: _____

_____;

д) позитивні сторони роботи: _____

_____;

е) якість оформлення: _____

_____;

є) відгук про роботу у цілому: _____

_____;

ж) інші зауваження: _____

_____;

з) загальна оцінка кваліфікаційної роботи: _____ балів

Рецензент: _____

Посада, місце роботи

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

«____» _____ 20__ р.

ЗМІСТ

Вступ	3
1 Загальні положення	7
2 Структура і зміст кваліфікаційної роботи	12
3 Загальні вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи	19
4 Процедура захисту та оцінювання кваліфікаційної роботи	27
Рекомендована література	31
Додатки	32